

СТЕРЕОТИПИ ЛЮБОВНИХ СТОСУНКІВ У ГЕНДЕРНОМУ АСПЕКТІ

Otchych S.V. Stereotypes of love relationships in gender aspect / S.V. Otchych // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 369–379.

С.В. Отчич. Стереотипи любовних стосунків у гендерному аспекті. Дослідження присвячено феномену любові та стереотипам любовних стосунків у гендерному аспекті. Проаналізовано дослідження феномена любові у психології. Розглянуто різні психологічні школи, які вивчали тему любові. Представлено зарубіжних та вітчизняних учених, які займалися класифікацією видів любові.

Зроблено огляд досліджень щодо статевої специфіки в любовних переживаннях. Зазначено гендерну проблематику у наукових дослідженнях та подано характеристику гендерних стереотипів.

Досліджено зв'язок стереотипів любовних стосунків у гендерному аспекті на вибірці 120 осіб різної статі. У дослідженні використано наступні методики: «Анкета статевої ролі» (автор: С. Бем) та «Тест на романтичні стереотипи» (автори: Д. Нокс та М. Спораковські).

На основі дослідження стереотипів у любовних стосунках зроблено висновок, що до романтизму схильні більшість андрогінних та маскулінічних чоловіків, а до прагматизму схильні більшість фемінних та андрогінних жінок. Це свідчить про те, що чоловіки схильні до романтизму, а жінки до прагматизму у любовних стосунках.

Досліджено, що у сучасному українському суспільстві жінки більш адаптовані, тому і більш прагматичні, а при виборі любовного партнера вони орієнтовані на матеріальний добробут, а не на романтичні почуття. Показано, що стереотипи любовних стосунків пояснюються ще віковими особливостями учасників емпіричного дослідження (20-21 рік) та різницею статевої уявлень щодо любовних відносин. Встановлено, що у чоловіків переважає пріоритет тілесного над духовним, а у жінок – духовного над тілесним.

Зроблено висновок щодо прямої залежності гендерних ознак індивіда та його стереотипів у любовних стосунках, а саме: вираженість маскулінічних та андрогінних ознак індивіда говорить про схильність до романтизму, а вираженість фемінних ознак – до прагматизму.

Ключові слова: любов, романтизм, прагматизм, маскулінічність, фемінність, андрогінність.

С.В. Отчич. Стереотипы любовных отношений в гендерном аспекте. Исследование посвящено феномену любви и стереотипам любовных отношений в гендерном аспекте. Проанализированы исследования феномена любви в психологии. Рассмотрены различные психологические школы, которые изучали тему любви. Представлены зарубежные и отечественные учёные, которые занимались классификацией видов любви.

Дан обзор исследований, касающихся половой специфики в любовных переживаниях. Указана гендерная проблематика в научных исследованиях и дана характеристика гендерных стереотипов.

Исследована связь стереотипов любовных отношений в гендерном аспекте на выборке 120 человек разного пола. В исследовании использованы следующие методики: «Анкета половых ролей» (автор: С. Бем) и «Тест на романтические стереотипы» (авторы: Д. Нокс и М. Спораковски).

На основе исследования стереотипов в любовных отношениях сделан вывод, что к романтизму склонны большинство андрогинных и маскулинных мужчин, а к прагматизму склонны большинство феминных и андрогинных женщин. Это свидетельствует о том, что мужчины склонны к романтизму, а женщины к прагматизму в любовных отношениях.

Исследовано, что в современном украинском обществе женщины более адаптированы, поэтому и более прагматичны, а при выборе любовного партнёра они ориентированы на материальное благополучие, а не на романтические чувства. Показано, что стереотипы любовных отношений объясняются ещё и возрастными особенностями участников эмпирического исследования (20-21 год) и разницей половых представлений о любовных отношениях. Установлено, что у мужчин преобладает приоритет телесного над духовным, а у женщин – духовного над телесным.

Сделан вывод о прямой зависимости гендерных признаков индивида и его стереотипов в любовных отношениях, а именно: выраженность маскулинных и андрогинных признаков индивида говорит о склонности к романтизму, а выраженность феминных признаков – к прагматизму.

Ключевые слова: любовь, романтизм, прагматизм, маскулинность, феминность, андрогинность.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, переживаючи наслідки глобалізації, урбанізації, емансипації жінок, всесвітнього поширення масової культури та втрати традиційних і моральних цінностей, встало перед вибором подальшого шляху розвитку. Тема любові, яка ніколи не втрачала своєї актуальності, тепер набуває особливого значення [3].

В усі часи люди говорили про любов, закликали до любові, прагнули до любові, але чим відрізняється любов від інших почуттів і емоцій, так до кінця і не розкрили.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найчастіше, коли йдеться про любов, мають на увазі любов між чоловіком і жінкою. При цьому не менш важливими є й інші ситуації любові: любов до себе, любов материнська і батьківська, брата і сестри, любов до справи і своєї країни, любов до Бога. Але ж і любов між чоловіком і жінкою буває дуже різна: закоханість і зріла любов, любов-пристрасть і любов-звичка, любов споживча і любов яка дає [5].

Психологічний словник трактує любов, як почуття, що виражає емоційно-ціннісне ставлення до того чи іншого об'єкта (людини, батьківщини, сім'ї, міста, істини, людства, релігії і т.д.); прагнення бути з максимальною повнотою представленим своїми особистісно значущими почуттями в життєдіяльності іншого таким чином, щоб пробудити в нього потребу у відповідному почутті тієї ж інтенсивності і стійкості [2].

Для почуття кохання характерні усвідомленість та раціональність, міцність та сталість, зосередженість на одній-єдиній коханій людині, прагнення до розвитку особистості та докладання певних зусиль для становлення та зміцнення відносин.

Схоже на почуття кохання – почуття закоханості – також бажане для людини, але закоханість має свій особливий зміст [9]. З точки зору психології, закоханість – це здебільшого пристрасне кохання, для якого властивий стан афекта [3].

Закоханість – це не перший етап кохання, а самостійне почуття. Вони розвиваються і протікають кожне за своїми законами і тільки зовні схожі один на одного. Почуття кохання і закоханості переживається по-різному.

Для почуття закоханості характерні інстинктивність та ідеалізація, крихкість та тимчасовість, зосередженість на собі і своїх переживаннях; певна дезорганізація особистості та експлуатація фізичного контакту.

Тему любові вивчали різні психологічні школи:

- психодинамічний напрямок (З. Фрейд, К.Г. Юнг, А. Адлер, К. Хорні, Е. Еріксон, Е. Фромм, Е. Берн);
- гештальт-психологія (І. Польштер, М. Польштер, Дж. Рейноутер);
- біхевіоризм та необіхевіоризм (Б.Ф. Скінер, С. Дак, Дж. Харві, Дж. Флойд, М. Кларк, Дж. Міллс, С. Каслер);
- когнітивна психологія (С. Шехтер, Е. Уолтер, Д. Даттон, А. Арон, Д. Лі, Л. Кемерон-Бендлер);
- гуманістична психологія (А.Г. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл);
- біологізаторський напрямок (Дольник, Лейбович);

- соціально-психологічний напрямок (Т. Кемпер, З. Рубін, В.І. Мустейн, Е. Уолстер, Б. Уолстер, Р. Дж. Стенберг, Р. Мей).

Класифікацією видів любові займалися такі зарубіжні вчені як Е. Хатфільд, Р. Мей, Е. Фромм, Т. Кемпер, С. Уотс та П. Стеннер, Джон Алан Лі, Роберт Дж. Стернберг, а також вітчизняні психологи: Л.Я. Гозман, А. Афанасьєв, В.І. Мясіщев, М.Т. Кузнецов, В.Ф. Прісняков і Л.М. Пріснякова та інші.

Вітчизняними вченими В.Ф. Прісняковим та Л.М. Прісняковою (1994) було досліджено математичне моделювання почуттів, в результаті чого були розроблені теорія переробки пам'яті людиною (ТППЛ) та формула любові, яка ставить у відповідність емоційне напруження широкого почуття любові і різницю між наявною в пам'яті людини інформацією щодо деякої абстрактної особистості та реальною людиною. Емоційне напруження вузького прийняття почуття любові може відповідати різниці інформацій про абстрактну людину протилежної статі як об'єкт задоволення потреби продовження роду, свого особистого продовження та інформації в пам'яті тієї ж людини в даний момент часу про реальні якості конкретного суб'єкта [7].

Традиційно в українській мові співіснують два близьких поняття – «любов» і «кохання». З точки зору української мови ці слова є синонімами, що підтверджують словники. Проте, маємо зазначити, що слово «кохати» набуло дещо інших відтінків: його парадигма значень доповнилась таким чином, що термін «кохати» більш широко використовується для позначення виявлення почуття до протилежної статі, чи то скорше до іншої людини, в контексті статевого потягу, а не дружніх чи родинних почуттів. Дієслово ж «любити» традиційно використовується в більш широкому значенні, де об'єктом любові може бути будь-що і будь-хто.

У любовних переживаннях спостерігається статеві специфіка. Здатність кохати у жінки сильніша, ніж у чоловіка. Це пов'язано з роллю матері. У чоловіка сильніше проявляється почуття закоханості, це пов'язано з біологічною потребою запліднити якомога більше самок.

Наприклад, усупереч поширеним стереотипам, чоловіки в цілому характеризуються більшим рівнем романтизму, ніж жінки, легше і швидше закохуються, більшою мірою поділяють романтичні уявлення про кохання (Walster, Walster, 1978; Dion, Dion, 1985; Peplau, Gordon, 1985). Те що жінки не мають переваги в романтизації любовних відносин, встановлено і в до-

слідженні Пеллегріні (Pellegrini, 1978), який опитав 900 чоловіків і жінок. Бажання закохатися є для чоловіків більш сильною основою для взаємостосунків, ніж для жінок (Hill et al., 1976). Опитування (Dion, Dion, 1985; Peplau, Gordon, 1985) показали, що чоловіки є більш влюбливими, ніж жінки. На відміну від чоловіків, жінки більш схильні фокусувати свою увагу на інтимній довірчості відносин, і на необхідності піклуватися про партнера. Чоловіків же більше займає ігрова і фізична сторона взаємин [4].

Упродовж останніх тисячоліть єдино вірним вважався біологічно детермінований підхід, що в основі соціально-психологічних відмінностей між чоловіками і жінками лежить їх статева конституція. З моменту народження люди жіночої та чоловічої статі відразу потрапляють в систему відносин, де їм відведено певні (жіночі та чоловічі) ролі: активна – чоловікам і пасивна жінкам. Тільки у 60-70-х рр. ХХ століття на Заході в різних галузях наукового знання активно стала заявляти про себе гендерна проблематика.

Гендерні стереотипи – це схематизовані, узагальнені образи маскулінності і фемінінності [10]. На думку Т.Б. Рябової [8], найбільш коректними є визначення дане, Unger R.K: «Гендерні стереотипи – це соціально конструйовані категорії «маскулінність» і «фемінінність», які підтверджуються різною в залежності від статі поведінкою, різним розподілом чоловіків і жінок усередині соціальних ролей і статусів; і які підтримуються психологічними потребами людини поводитися в соціально бажаній манері і відчувати свою цілісність, несуперечність» [11].

Маскулінність – нормативні уявлення щодо соматичних, психічних і поведінкових властивостей, характерних для чоловіків. Фемінінність – нормативні уявлення щодо соматичних, психічних і поведінкових властивостей, характерних для жінок. Андрогінія – поєднання в індивіді маскулінних і фемінінних рис [6].

Згідно С. Бем зміст маскулінної статевої ролі складають як особистісні прояви індивідуалізму (самостійність, незалежність, самодостатність, індивідуалізм, честолюбство), так і прояв індивідуалістичної позиції у взаєминах з широким колом людей (відстоювання своїх переконань, уміння самоствердитися, наполегливість, здатність відкрито виражати свою точку зору, потреба змагатися). У зміст маскулінної статевої ролі входять також характеристики активного, домінантного та інструментального типу поведінки (схильність до заняття спортом, аналітичність, здатність керувати, готовність ризикувати, легкість у прийнятті рішень, домінування, агресивність). Маскулінність відображає

активну, вольову рольову позицію, націлену на досягнення успіху у макросоціальному середовищі [6].

Основною відмінною рисою фемінної статевої ролі є залежність від заступницьких відносин оточуючих. Зміст фемінної статевої ролі складають характеристики, необхідні для встановлення і підтримки близьких міжособистісних взаємовідносин: вірність, прагнення втішити, м'якість у висловлюваннях, ніжність, довірливість, делікатність у словах і діях. До характеристик фемінної статевої ролі також входять колективістські й експресивні характеристики поведінки і особистості, які передбачають високий рівень емпатії (поступливість, здатність відчувати співчуття, сприйнятливність до потреб інших, співчутливість). Фемінність відображає пасивну, залежну рольову позицію, націлену на досягнення успіху в стосунках у неформальній мікросоціальної обстановці [6].

Фемінізація чоловіків і маскулінізація жінок стають невід'ємними рисами сучасного суспільства, тому для виявлення певних психологічних особливостей індивіда, які впливають на стереотипи любовних стосунків, нами було проведено емпіричне дослідження.

Об'єкт дослідження: любовні стосунки.

Предмет дослідження: стереотипи любовних стосунків у гендерному аспекті.

Гіпотеза дослідження: стереотипи любовних стосунків індивідів знаходяться в певному зв'язку з їх гендерними (маскуліністю, фемінністю, андрогінністю) ознаками.

Мета дослідження: виявити стереотипи любовних стосунків в залежності від гендерних ознак.

Виклад основного матеріалу дослідження. Базою емпіричного дослідження був вищий навчальний заклад міста Дніпропетровська державної форми власності – Національна металургійна академія України (НМетАУ). У дослідженні взяли участь студенти 4-го курсу факультету комп'ютерних систем, енергетики та автоматизації НМетАУ. У цілому дослідженні брали участь 120 осіб різної статі (90 чоловіків та 30 жінок).

Для виявлення стереотипів любовних стосунків у гендерному аспекті спиралися на наступні методики: «Анкета статевої ролі» (автор: С. Бем) [6] та «Тест на романтичні стереотипи» (автор: Д. Нокс, М. Спораковскі) [1].

Для диференціації досліджуваної групи за гендерними ознаками (маскуліність, фемінність, андрогінність) ми використали «Анкету статевої ролі» (автор: С. Бем).

Узагальнюючі дані щодо учасників емпіричного дослідження за статевими та гендерними ознаками представимо у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Учасники дослідження за статевими та гендерними ознаками

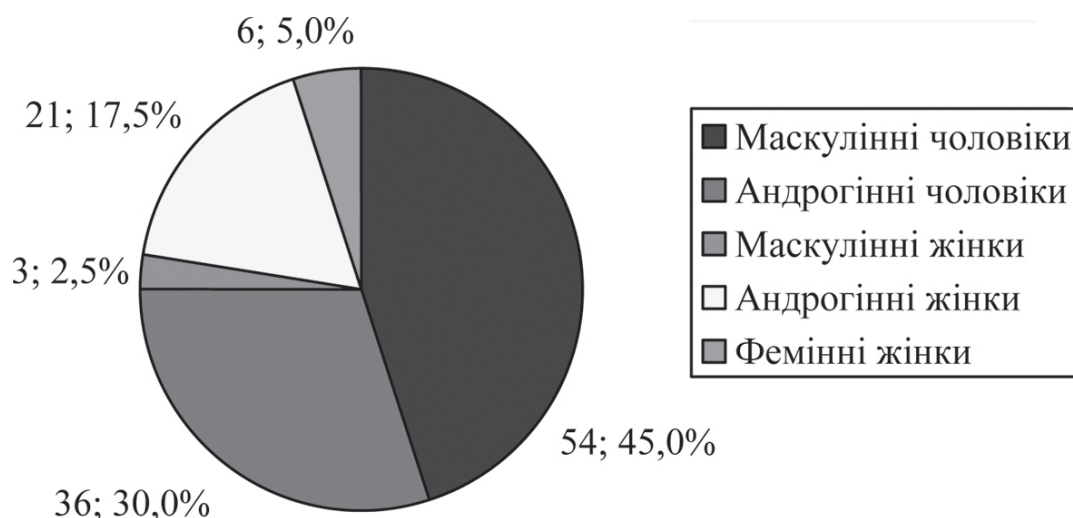
Гендер \ Стать	Чоловіки	Жінки	Всього за гендером
Маскулінні	54	3	57
Фемінні	-	6	6
Андрогінні	36	21	57
Всього за статтю	90	30	120

Значні показники андрогінності у чоловіків (40%) свідчать про загальну тенденцію в українському суспільстві щодо фемінізації чоловіків, а значні показники андрогінності (70%) жінок свідчать про загальну тенденцію щодо маскулінізації жінок.

У результаті виявлення гендерних ознак групи, учасники дослідження були нами виділені у п'ять груп (рис. 1).

Отже, отримані результати дають нам можливість аналізувати учасників дослідження за гендерними ознаками.

У дослідженні ми будемо співвідносити поняття закоханості з романтизмом, а кохання – з прагматизмом.

Рис. 1. Групи учасників дослідження за гендерними ознаками

Узагальнюючі дані щодо стереотипів у любовних стосунках учасників дослідження за статевими та гендерними ознаками представимо у вигляді таблиць (табл. 2, табл. 3).

Таблиця 2

Стереотипи у любовних стосунках за статевими та гендерними ознаками

Стереотипи у любовних стосунках	Ч (м)	Ч (а)	Ж (м)	Ж (а)	Ж (ф)
Романтизм	32 (59%)	29 (80%)	2 (66%)	8 (38%)	1 (17%)
Прагматизм	22 (41%)	7 (20%)	1 (34%)	13 (62%)	5 (83%)

Виявивши в учасників емпіричного дослідження стереотипи у любовних стосунках, можна стверджувати, що до романтизму схильні більшість андрогінних (80%) і маскулінних (59%) чоловіків. До прагматизму схильні більшість фемінних (83%) андрогінних (62%) жінок. Це свідчить про те, чоловіки схильні до романтизму, а жінки до прагматизму в любовних стосунках.

Представимо результати дослідження у вигляді схеми (рис. 2).

Рис. 2. Стереотипи любовних стосунків учасників дослідження за статевими та гендерними ознаками

Слід зазначити, що в сучасному українському суспільстві жінки більш адаптовані, тому і більш прагматичні. При виборі любовного партнера вони орієнтовані на матеріальний добробут, ніж на романтичні почуття. Саме матеріальний добробут партнера дає жінкам можливість рости дітей та давати їм належну освіту.

Таблиця 3

Стереотипи у любовних стосунках учасників дослідження за гендерними ознаками

Стереотипи у любовних стосунках	Маскулінні	Андрогінні	Фемінні
Романтизм	34 (60%)	37 (65%)	1 (17%)
Прагматизм	23 (40%)	20 (35%)	5 (83%)

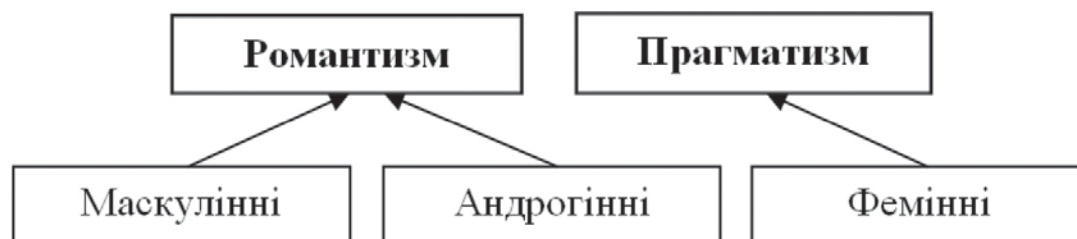
Стереотипи любовних стосунків пояснюються ще віковими особливостями учасників емпіричного дослідження (20-21 рік)

та різницею статевих уявлень щодо любовних відносин. У чоловічій статі переважає пріоритет тілесного над духовним, а у жінок – духовного над тілесним.

Якщо розглянути нашу вибірку за гендерними ознаками, то ми бачимо, що у любовних стосунках до романтизму схильна більшість маскулінних (60%) та андрогінних (65%) індивідів, а до прагматизму – більшість фемінних (83%) індивідів.

Представимо результати дослідження у вигляді схеми (рис. 3).

Рис. 3. Стереотипи любовних стосунків учасників дослідження за статевими та гендерними ознаками

Висновки. Отже, гіпотеза нашого дослідження щодо зв'язку стереотипів любовних стосунків індивідів з їх гендерними ознаками підтверджена. В результаті проведеного дослідження можна констатувати пряму залежність гендерних ознак індивіда та його стереотипів у любовних стосунках, а саме: вираженість маскулінних та андрогінних ознак індивіда говорить про схильність до романтизму, а вираженість фемінних ознак – до прагматизму.

Перспективи подальших досліджень. Отримання нових уявлень щодо особливостей стереотипів любовних стосунків в залежності від вікових та гендерних ознак на інших вибірках.

Список використаних джерел

1. Дженда Л. Любовь & секс : тесты / пер. с англ. В.Г. Панова. – М. : АСТ: Астрель, 2006. – 283 с.
2. Дьяченко М.И. Краткий психологический словарь: Личность, образование, самообразование, профессия / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Мн. : Хэлтон, 1998. – С.131–132.
3. Изард К.Э. Психология эмоций / Пер. с англ. – СПб.: Изд-во «Питер», 1999. – 464с., ил. (серия «Мастера психологии»).
4. Ильин Е.П. Психология любви / Е.П. Ильин. – СПб. : Издательство Питер, 2013. – 560 с.
5. Ильин Е.П. Эмоции и чувства / Е.П. Ильин. – СПб. : Издательство Питер, 2001. – 752 с.

6. Козлов В.В. Гендерная психология / В.В. Козлов, Н.А. Шухова. – Москва : Речь, 2010. – 272 с.
7. Прісняков В.Ф. Математичне моделювання почуттів / В.Ф. Прісняков, Л.М. Пріснякова. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1994. – 52 с.
8. Рябова Т.Б. Стереотипы и стереотипизация как проблема гендерных исследований / Т.Б. Рябова // Личность, Культура. – Общество. – Т. V. – Вып. 1–2 (15–16). – 2003. – С. 120–139.
9. Солотина Т.В. Психология любви, или какого цвета ваша личность? / Т.В. Солотина. – СПб. : Издательство «Питер», 2012. – 192 с.
10. Renzetti K. Women, men and society / K. Renzetti, D. Curran. – Boston, 1999. – P.292.
11. Unger R.K. Towards a redefinition of sex and gender / R. K. Unger // Am. Psychol. – 1979. – V. 34. – PP. 1085–1094.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Dzhenda L. Ljubov' & seks : testy / per. s angl. V.G. Panova. – M. : AST: Astrel', 2006. – 283 s.
2. D'jachenko M.I. Kratkij psihologicheskij slovar': Lichnost', obrazovanie, samoobrazovanie, professija / M.I. D'jachenko, L.A. Kandybovich. – Mn. : Hjelton, 1998. – S.131–132.
3. Izard K. Je. Psihologija jemocij / Per. s angl. – SPb. : Izd-vo «Piter», 1999. – 464 s., il. (serija «Mastera psihologii»).
4. Il'in E.P. Psihologija ljubvi / E.P. Il'in. – SPb. : Izdatel'stvo Piter, 2013. – 560 s.
5. Il'in E.P. Jemocii i chuvstva / E.P. Il'in. – SPb. : Izdatel'stvo Piter, 2001. – 752 s.
6. Kozlov V.V. Gendernaja psihologija / V.V. Kozlov, N.A. Shuhova. – Moskva : Rech', 2010. – 272 с.
7. Prisnjakov V.F. Matematichne modeljuvannja pochuttiv / V. F. Prisnjakov, L.M. Prisnjakova. – Dnipropetrovs'k : DDU, 1994. – 52 s.
8. Rjabova T.B. Stereotipy i stereotipizacija kak problema gendernyh issledovanij / T.B. Rjabova // Lichnost', Kul'tura. Obshestvo. – T.V. – Vyp. 1–2 (15–16). – 2003. – S 120–139.
9. Solotina T.V. Psihologija ljubvi, ili kakogo cveta vasha lichnost'? / T.V. Solotina. – SPb. : Izdatel'stvo Piter, 2012. – 192 s.

S.V. Otchych. Stereotypes of love relationships in gender aspect. The research is devoted to the phenomenon of love and stereotypes of love rela-

tionships in gender aspect. There was made the analysis of the research of the phenomenon of love in psychology. The various schools of psychology, who studied the theme of love, were considered. We also represented foreign and domestic scientists involved in the classification of types of love.

There has been made an overview of researches related to sexual specificity in love experiences. The gender perspectives were pointed out in researches and the characteristics of gender stereotypes was given.

The relation between stereotypes of love relationships in gender aspect on a sample of 120 persons of different sexes was studied. The following methods were used in the research: «Questionnaire of sex roles» (by the author S. Bem) and «Test on the purpose of romantic stereotypes» (by the authors D. Knox and M. Sporakovski). Based on a study of stereotypes in love relationships we came to conclusion that androgynous and masculine men were the most inclined to romanticism, on the other hand feminine and androgynous women were most inclined to pragmatism. So we came to conclusion that men tend to romanticism, and women to pragmatism in romantic relationships.

In the modern Ukrainian society, women are studied to be more adaptable, and therefore are more pragmatic. Choosing a loving partner, they are focused on material well-being, rather than romantic feelings. Stereotypes of love relationships are showed to be explained by the age peculiarities of empirical study participants (20-21 years) and the difference between the sex's ideas about love relationships. It is established that men have dominated priority of physical over inward, and women have dominant the inward over physical.

There is made a conclusion that there is a direct dependence of gender characteristics of the individual and his stereotypes in love relationships, namely: the expression of masculine and androgynous characteristics of an individual proves the addiction to romanticism, and the expression of feminine characteristics proves to the pragmatism.

Key words: love, romanticism, pragmatism, masculinity, femininity, androgyny.

Received October 22, 2014

Revised November 21, 2014

Accepted December 06, 2014